

**МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
ОДЕСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ ЕКОНОМІЧНИЙ УНІВЕРСИТЕТ**

Кафедра економіки, права та управління бізнесом

**РЕФЕРАТ
кваліфікаційної роботи
на здобуття освітнього ступеня магістр
зі спеціальності 076 «Підприємництво та торгівля»
за освітньою програмою професійного спрямування
«Економіка, планування та управління бізнесом»**

на тему: **«НАПРЯМКИ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ МІСЦЕВОГО ЕКОНОМІЧНОГО
РОЗВИТКУ ТЕРИТОРІЇ (НА ПРИКЛАДІ ОДЕСЬКОЇ ОБЛАСТІ)»**

Виконавець:
студентка ЦЗФН
Маркова Олександра

Науковий керівник:
к.е.н, ст. викладач
Деньгуб Валентина Василівна

ЗАГАЛЬНА ХАРАКТЕРИСТИКА РОБОТИ

Актуальність теми кваліфікаційної роботи. Тема забезпечення місцевого економічного розвитку Одеської області зараз особливо актуальна через військове положення. Воєнні дії суттєво вплинули на економічну ситуацію регіону, створили нові виклики та загрози для бізнесу, інфраструктури та соціально-економічного розвитку. В цих умовах важливо розробляти та впроваджувати стратегії, які допоможуть відновити економіку, підтримати місцевий бізнес та забезпечити стабільний розвиток регіону.

Особливо актуальною ця тема стає з огляду на необхідність залучення інвестицій та впровадження інноваційних підходів для подолання економічних наслідків війни. Крім того, важливо враховувати соціальні аспекти, забезпечуючи підтримку населення та створення нових робочих місць. Економічна стабільність та розвиток регіону не тільки сприятимуть підвищенню рівня життя місцевих мешканців, але й допоможуть зміцнити соціально-економічну стійкість Одеської області в умовах військових викликів.

Питанням забезпечення місцевого економічного розвитку території, зокрема Одеської області займалися такі наукові вчені як: Патицька Х. О. [1], Кучеренко О. та Лепьошкін І. [2], Сидоренко В. Г. [4], Нікітіна О. В. [7], Реверчук С. К. та Творидло О. І. [12], Гапак Н. М. [14], Шабанов М. [42], Демидова Л. [51], Деньгуб В. В. та Чорний О. М. [55] та багато інших науковців.

Однак, деякі питання з напрямків забезпечення місцевого економічного розвитку території, ще недостатньо розглянуто. Таким чином, забезпечення місцевого економічного розвитку в умовах військового положення є важливою потребою для Одеської області. Це сприятиме відновленню економіки, підтримці місцевого бізнесу та зміцненню соціально-економічної стійкості регіону.

Мета кваліфікаційної роботи – теоретичні, методичні та прикладні аспекти забезпечення місцевого економічного розвитку території (на прикладі Одеської області).

Мета роботи реалізується через такі **завдання**:

- 1) визначити поняття та сутність місцевого економічного розвитку;
- 2) дослідити моделі та підходи до забезпечення місцевого економічного розвитку;
- 3) проаналізувати зарубіжний досвід забезпечення місцевого економічного розвитку;
- 4) оцінити соціально-економічний стан Одеської області;
- 5) визначити внутрішні та зовнішні фактори, що впливають на розвиток регіону;
- 6) провести оцінку економічного потенціалу та визначити перспективи розвитку Одеської області;
- 7) визначити стратегічні пріоритети та напрямки розвитку;
- 8) розглянути співпрацю з міжнародними організаціями та залучення інвестицій;
- 9) дослідити роль місцевого самоврядування у забезпеченні економічного розвитку.

Об'єкт дослідження – процес обґрунтування напрямків економічного розвитку Одеської області.

Предмет дослідження – сукупність теоретичних та прикладних аспектів напрямків забезпечення місцевого економічного розвитку території в Одеській області.

Методи дослідження. Для досягнення мети та виконання завдань дослідження будуть використані різноманітні методи, які забезпечать глибокий аналіз та отримання достовірних результатів:

- аналіз та синтез: використовуються для систематизації теоретичних знань про місцевий економічний розвиток, а також для інтеграції отриманих даних у цілісну картину;

- метод порівнянь: застосовується для порівняння різних моделей та підходів до місцевого економічного розвитку, а також для аналізу зарубіжного досвіду та можливостей його адаптації до умов Одеської області;

- економіко-статистичний метод: застосовується для аналізу економічних показників Одеської області, виявлення тенденцій та закономірностей у розвитку економіки регіону;

- SWOT-аналіз: використовується для оцінки сильних та слабких сторін, можливостей і загроз, пов'язаних з економічним розвитком Одеської області;

- метод прогнозування: використовується для розробки сценаріїв розвитку економіки Одеської області на основі аналізу поточних тенденцій та можливих змін у зовнішньому середовищі.

Інформаційна база для дослідження напрямків забезпечення місцевого економічного розвитку Одеської області може містити такі джерела:

- наукові публікації та дослідження: використання наукових праць українських та зарубіжних авторів з питань місцевого економічного розвитку, регіональної економіки та управління;

- офіційні статистичні дані: дані Державної служби статистики України, Одеського обласного управління статистики, а також інших державних установ і органів місцевого самоврядування;

- звіти та аналітичні матеріали: матеріали міжнародних організацій, таких як Світовий банк, МВФ, ОЕСР, а також національних дослідницьких інститутів та аналітичних центрів;

- нормативно-правова база: закони, постанови та інші нормативні документи, які регулюють питання місцевого економічного розвитку та управління в Україні;

- методи SWOT-аналізу використовувалися для оцінки та розробки ефективної стратегії розвитку підприємств легкої промисловості в умовах війни.

Інформаційна база дослідження: наукові публікації та монографічні видання українських і зарубіжних учених, звіти та аналітичні матеріали відповідних державних органів, агентств.

Під час написання кваліфікаційної роботи використано комп'ютерні програми, які застосовано для обробки й аналізу інформації: Microsoft Excel, Microsoft PowerPoint.

Структура та обсяг роботи. Кваліфікаційна робота магістра складається зі вступу, трьох розділів, висновків, списку використаних джерел (57 найменувань).

Загальний обсяг роботи становить 84 сторінки. Основний зміст викладено на 77 сторінках. Робота містить 3 таблиці, 6 рисунків.

Публікації та апробація результатів дослідження.

За результатами проведених досліджень приймала участь у X Міжнародної науково-практичної конференції «Економіко-правові аспекти господарювання: сучасний стан, ефективність та перспективи»

Деньгуб В.В., Маркова О. Використання цифрових технологій для підвищення ефективності бізнес-планування. *Економіко-правові аспекти господарювання: сучасний стан, ефективність та перспективи*: матеріали X Міжнар. наук.-практ. конф., 4-5 жовтня 2024 р. Одеса, 2024. С. 510–511.

ОСНОВНИЙ ЗМІСТ РОБОТИ

У першому розділі ***«Теоретичні основи місцевого економічного розвитку»*** розглядаються теоретичні засади розвитку Одеської області: розглянуто моделі та підходи до забезпечення місцевого економічного розвитку; досліджується зарубіжний досвід забезпечення місцевого економічного розвитку.

У другому розділі ***«Аналіз економічного розвитку Одеської області»*** проаналізовано соціально-економічний стан Одеської області та визначені внутрішні та зовнішні фактори, що впливають на розвиток регіону. Розглянуто та оцінено економічний потенціал та перспективи розвитку Одеської області.

У третьому розділі ***«Напрямки забезпечення місцевого економічного розвитку Одеської області»*** спрогнозовано напрямки розвитку. Проведено оцінку співпраці з міжнародними організаціями. Визначена роль місцевого самоврядування у забезпеченні економічного розвитку Одеської області.

ВИСНОВКИ

У кваліфікаційній роботі досліджуються теоретичні, методичні та прикладні аспекти напрямків забезпечення місцевого економічного розвитку території (на прикладі Одеської області) та зроблено наступні висновки.

1. Місцевий економічний розвиток є критичним процесом, спрямованим на підвищення економічної активності та залучення інвестицій. Його сутність полягає у раціональному використанні місцевих ресурсів, розвитку інфраструктури, підтримці малого та середнього бізнесу, а також залученні інноваційних технологій. Ефективний місцевий економічний розвиток враховує специфіку регіону для впровадження найкращих практик. Важливою складовою є також участь громади та співпраця між державними органами і приватним сектором, що забезпечує стійке та тривале економічне зростання.

2. Для Одеської області найкраще підходить кластерна модель розвитку, враховуючи її унікальні характеристики та потенціал. Одеська область має значні переваги завдяки своєму географічному розташуванню, розвиненій транспортній інфраструктурі та наявності великих морських портів. Використання кластерної моделі дозволить максимально ефективно використовувати ці ресурси.

3. Зарубіжний досвід підтверджує ефективність кластерної моделі для розвитку регіонів, що мають стратегічні ресурси та потенціал. Приклад Нідерландів демонструє, як кластерний підхід у логістиці сприяє економічному зростанню через

інтеграцію портів, інфраструктури та інновацій. Італія показує, як об'єднання локального бізнесу в туристичні кластери сприяє соціально-економічному розвитку, а Ізраїль – як інноваційні кластери стимулюють зростання технологічного сектору. Ці приклади підтверджують, що впровадження кластерної моделі в Одеській області дозволить ефективно використати її порти та ресурси, створюючи синергію між бізнесом, наукою та владою для досягнення сталого економічного розвитку.

4. Одеська область є важливим регіоном України з великим економічним потенціалом завдяки географічному положенню, портовій інфраструктурі та освітньому потенціалу. У 2023 році вантажообіг порту Одеса зріс на 12% і склав 23,8 млн тонн, що демонструє його важливу роль у міжнародній торгівлі. Водночас регіон стикається з серйозними проблемами: рівень безробіття досяг 12,7% у 2023 році (порівняно з 9,5% у 2021-му), а через міграцію чисельність населення області скоротилася на 6% у 2022–2023 роках.

5. Внутрішні та зовнішні фактори суттєво впливають на розвиток регіону. Внутрішні чинники, такі як географічне положення, інфраструктура, природні та людські ресурси, визначають базові можливості економічного зростання. Зовнішні фактори, включаючи політичну стабільність, економічні кризи, глобальну конкуренцію та кліматичні зміни, створюють додаткові виклики або можливості для регіонального розвитку. Ефективне врахування та управління цими факторами є ключем до забезпечення стійкого економічного зростання та підвищення якості життя населення.

6. Одеська область має значний економічний потенціал завдяки своєму стратегічному розташуванню, розвиненій інфраструктурі та багатим природним ресурсам. Вантажообіг портів Одеської області на 2028 рік може становити 62,8 млн. тонн, що є збільшенням на 31,9%. Оцінка розвитку аграрного сектору свідчить про можливість збільшення обсягу органічного виробництва на 61% до 2028 року. Інвестиції в інноваційні технології можуть досягти 75 млн доларів США до 2028 року, що створить додаткові можливості для розвитку регіону. Прогноз для зростання кількості туристів в Одеській області на 2028 рік передбачає досягнення 7 млн осіб, що сприятиме розвитку економіки.

7. Стратегічні пріоритети та напрямки розвитку Одеської області зосереджуються на максимальному використанні регіональних ресурсів та потенціалу для забезпечення стійкого економічного зростання. Основними пріоритетами є акцент на підтримці малого та середнього бізнесу через регіональну адаптацію програми «5-7-9» із компенсацією відсоткових ставок банкам. Крім того, модернізація транспортної інфраструктури Одеської області, зокрема будівництво об'їзної дороги навколо Одеси, є важливим кроком для розвантаження міських доріг, покращення логістики та інтеграції області в міжнародні торговельні коридори, що підвищить конкурентоспроможність регіону і сприятиме залученню інвестицій.

8. Інвестиції та міжнародна співпраця відіграють ключову роль у розвитку Одеської області, що підтверджується багатьма проектами міжнародних організацій. Наприклад, у сфері сільського господарства ініціатива AGRI-Україна, яку реалізує USAID, загальний обсяг залучених коштів у межах цієї програми досягнув 2,26 мільярда доларів США, що стало потужною підтримкою аграрного сектору регіону. У сфері освіти програма Erasmus+ виділила близько 5 мільярдів євро для України,

що сприяло запуску численних проєктів у регіоні. Участь у програмі беруть 19 вищих навчальних закладів Одеської області, що дозволяє вдосконалювати якість освіти та сприяти розвитку людського капіталу.

9. Одеська область має значний потенціал для економічного зростання завдяки своєму стратегічному розташуванню на узбережжі Чорного моря та появі додаткової робочої сили у вигляді внутрішньо переміщених осіб. Ключову роль у реалізації цього потенціалу відіграють органи місцевого самоврядування, які можуть залучати інвестиції, підтримувати бізнес та модернізувати інфраструктуру. Прогнозується, що обсяг капітальних інвестицій на 2025 рік складе близько 13 млрд грн, що на 8,3% більше, ніж у 2024 році. Комплексний підхід до відновлення економіки, спрямований на покращення умов для бізнесу та підвищення якості життя населення, здатен зробити регіон прикладом успішного післявоєнного відновлення.

АНОТАЦІЯ

Маркова О. «Напрямки забезпечення місцевого економічного розвитку території (на прикладі Одеської області)».

Кваліфікаційна робота на здобуття освітнього ступеня магістра зі спеціальності 076 «Підприємництво та торгівля» за освітньою програмою «Економіка, планування та управління бізнесом». Одеський національний економічний університет. Одеса, 2024.

У роботі розглядаються теоретичні засади розвитку Одеської області: розглянуто моделі та підходи до забезпечення місцевого економічного розвитку; досліджується зарубіжний досвід забезпечення місцевого економічного розвитку.

Проаналізовано соціально-економічний стан Одеської області та визначені внутрішні та зовнішні фактори, що впливають на розвиток регіону. Розглянуто та оцінено економічний потенціал та перспективи розвитку Одеської області.

Спрогнозовано напрямки забезпечення місцевого економічного розвитку Одеської області. Проведено оцінку співпраці з міжнародними організаціями. Визначена роль місцевого самоврядування у забезпеченні економічного розвитку Одеської області.

Ключові слова: Одеська область, розвиток регіону, аналіз, зарубіжний досвід, потенціал, перспективи розвитку.

ANNOTATION

Markova O. «Directions of ensuring local economic development of the territory (on the example of Odesa region)».

Qualification work for the master's degree in specialty 076 'Entrepreneurship and Trade' under the educational program 'Economics, Planning and Business Management'. Odesa National Economic University. Odesa, 2024.

The paper examines the theoretical foundations of the development of Odesa region: models and approaches to ensuring local economic development are considered; foreign experience in ensuring local economic development is studied.

The socio-economic status of Odesa region is analyzed and internal and external factors influencing the development of the region are identified. The economic potential and prospects for the development of Odesa region are considered and evaluated.

The directions of ensuring local economic development of the Odesa region are predicted. The cooperation with international organizations is assessed. The role of local self-government in ensuring the economic development of Odesa region is determined.

Keywords: Odesa region, regional development, analysis, foreign experience, potential, development prospects.